

Erhard Modrer z Trnavy a Kremnice – počiatky rodu. Modelová analýza premeny meštianskych elít v stredovekom Uhorskom kráľovstve*

Vladimír Rábik

vol. 7, 2018, 2, pp. 75-93

Erhard Modrer of Trnava and Kremnica – The Beginnings of the Genus. Model Analysis of the Transformation of Urban Elites in the Medieval Kingdom of Hungary

Medieval Hungarian society underwent significant changes during the 15th century, which brought many new possibilities for social application. In particular, this affected the inhabitants of the Hungarian cities, who had, in the previous century, gained considerable independence from the power and ownership structures in the country. In the 15th century, the transition to fully emancipated urban settlements with accumulated power and economic potential was completed. This change can best be observed through the minacious study of individual persons from this period. A model example of this is the fate and story of the Trnava burgess Erhard Modrer, whose ancestors had played a significant role in the urban formation of Modra, and had also been members of the administrations of Trnava and Kremnica. The example of Erhard Modrer illustrates how, in this period, urban elites were ascending to the highest positions, even reaching the status of the Hungarian nobility.

Keywords: Middle Ages. Kingdom of Hungary. Slovakia. Urban Elites. Modra. Trnava. Kremnica. Roma.

Výskum spoločenských elít tvorí dôležitú zložku štúdia stredovekej spoločnosti a jej jednotlivých skupín. Týka sa však nielen vedúcich vrstiev spoločnosti s formačným dosahom na charakter vnútornej i zahraničnej politiky stredovekého štátu, hoci práve sem sa prevažne koncentrujú doterajšie výskumy (lebo to vplýva zo stavu zachovaných prameňov), ale aj tých spoločenských skupín, ktoré stáli o niečo viac v pozadí politického diania. Ich občasná exponovanosť, ako rezonuje v historických prameňoch, však poukazuje na to, že práve táto skupina spoločenských elít zohrávala veľmi dôležitú úlohu a vytvárala pre svojich tútorov pôsobiacich v prvej politickej línii najmä ekonomické, ale tiež „stranícke“ zázemie. V princípe tomu tak bolo vždy a v každej dejinnej epoche, no spoločenské zmeny v stredovekej spoločnosti, ku ktorým v Európe dochádzalo od druhej polovice 14. storočia, spôsobovali, že dovtedajšia pomerne pevne organizovaná a staticky členená štruktúra spoločnosti sa začala postupne meniť. A nie tak ani v štruktúre samotnej ako skôr v kvalite jej nositeľoch. Tento fenomén možno celkom dobre vidieť v prípade panovníckych autorít, ktoré vlastne až do 14. storočia boli takmer výlučne vyhradené len nositeľom tzv. kráľovskej krvi a panovník z iného okruhu potentátov nebol možný. Od 15. storočia sa však situácia dramaticky mení, čoho dôsledkom bolo, že spoločnosť umožňovala akceptovať už aj pretendentov, ktorí nepochádzali z kráľovských rodov a nemali teda onú nedotknuteľnú „kráľovskú krv“. Najznámejšími prípadmi v stredoeurópskom politickom priestore je voľba a nástup Mateja I. z rodu Huňadiovcov v roku 1458 na uhorský trón a Jiřího z Poděbrad v roku 1458 na český trón. No tieto momenty sa prejavovali aj na nižších spoločenských úrovniach. Vyššia šľachta sa tak napríklad usilovala o zvýšenie prestíže svojho rodu

* Štúdiá je výsledkom riešenia projektu APVV-16-0619 Rímska kúria a Uhorské kráľovstvo v komunikačnej interakcii v stredoveku (s osobitným zreteľom na územie dnešného Slovenska).

nielen majetkovými a mocenskými akvizíciami, ale aj tým, že uzatvárala morganatické (nerovnorodé) sobáše s príslušníkmi starých panovníckych rodov a teda nositeľkami kráľovskej krvi. Príklady prinášajú rodové aliancie Zápolských s poľskou panovníckou dynastiou Piastovcov v sobáši spišského župana Štefana Zápolského a kňažnej Hedvivy Tešínskej v roku 1486¹ alebo sobáš pána hradu Červený Kameň Pavla Wolfurta už niekedy pred rokom 1440 s Jitkou, sestrou opavského kniežaťa Wilhelma z bočnej línie Přemyslovcov. V roku 1441 si kňažnú Jitku ako vdovu vzal za manželku aj peziňský gróf Juraj, čím získal Červenokamenské panstvo a rod samotný ešte vyššiu spoločenskú prestíž.² Tým sa otváral priestor i ďalej do vnútra stredovekej spoločnosti, aby sa takéto spoločenské posuny mohli uskutočňovať aj v nižších vrstvách stredovekej society, a to tak v rurálnom ako aj urbánnom prostredí. Umožňovali tak vzniknúť osobitnej vrstve spoločenských elít s významným vplyvom na dianie.

Pozoruhodný príklad, na ktorom možno predstaviť celý tento proces spoločenských premien a kreovanie nových elít na nižších úrovniach v stredovekom mestskom prostredí, predstavuje príbeh spoločenského vzostupu významnej trnavskej a kremnickej meštianskej rodiny s prvotnou väzbou na Modru. Z nej sa cez etablovanie v kráľovských mestách Trnave a Kremnici jej členovia postupne presadili na celokrajinskej úrovni a dosiahli tak významné spoločenské uznanie.

Ako to býva pomerne často, identifikovanie počiatkov rodov, tým skôr v urbánnom prostredí, je zvyčajne sťažené torzovitou zachovanou písomnou prameňou. Súvisí to však nielen s ich pomerne ešte stále malým zachovaným množstvom (ide tu najmä o pragmatické pramene mestského pôvodu ako sú daňové a mestské knihy³), no aj s faktom, že spoločenskému vzostupu rodu vždy predchádzal istý čas, v ktorom si jeho členovia ešte len budovali svoje majetkové, sociálne ale aj spoločenské pozície v rámci správy mesta. Až to už bola zvyčajne tá úroveň, v ktorej figurujú častejšie v mestských písomnostiach. V našom prípade práve podľa svojho prvotného pôvodu, respektíve pôsobiska v Modre, rodina a neskôr aj šľachtický rod, vystupoval v historických prameňoch pod menom Modrarovci či častejšie Modererovci (*Modrar/Modrer*), pričom toto označenie sa stalo jej trvalým znakom. Počiatky a usporiadanie vzájomných rodinných vzťahov medzi členmi rodiny v najstarších generáciách nám však torzovite zachované historické pramene umožňujú rekonštruovať len s istou mierou pravdepodobnosti. Je však dôležité konštatovať, že aj keď sú písomné pramene k počiatkom tejto rodiny pomerne skúpe, predsa nám len dovoľujú zodpovedať niektoré dôležité otázky súvisiace s pôvodom a spoločenským zaradením jej prvých generácií v rámci meštianskych komunít Modry a Trnavy. Tie, ako ešte uvedieme, boli už od 13. storočia, no najmä v 14. storočí vzájomne previazané spoločnými ekonomickými záujmami, čo

1 KUCHARSKÁ, Veronika. *Ducissa: Život kňažnej Hedvivy v časoch Jagelovcov. Libri historiae Slovaciae. Monographiae XII.* Bratislava: Post Scriptum, 2014, s. 36-39.

2 Magyar Nemzeti Levéltár Budapest – Országos Levéltára, Diplomatiakai Levéltár (ďalej MNL – OL, DL) 13 649: „*magnificus Georgius Groff de Bozin (...) quod cum inclita et egregia principe (!) domina Gitka vocata, sorore illustrissimis principis domini Wilhelmi ducis de Troppa, relicta scilicet condam Pauli de Wollfurt, matrimonium solenniter contraxisset*“. Porovnaj aj: WERTNER, Mór. *Grafen von St. Georgen und Bösing: Genealogische Studie.* Wien: Druck von Carl Gerold's Sohn, 1891, s. 64 et passim. KONVIČNÁ, Jana. *Opavští Přemyslovci.* In: SOMMER, Petr – TŘEŠTÍK, Dušan – ŽEMLIČKA, Josef (Eds.). *Přemyslovci – Budování českého státu.* Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2009, s. 318-321.

3 K definícii pragmatických písomností bližšie porovnaj: BLÁHOVÁ, Marie. *Pragmatická písemná kultura.* In: HOJDA, Zdeněk – PÁTKOVÁ, Hana (Eds.). *Pragmatické písemnosti v kontextu právním a správním. Opera Facultatis philosophicae Universitatis Carolinae Pragensis.* vol. VI. Praha: Univerzita Karlova v Praze; Vydavatelství TOGGA, 2008, s. 15-28.

bolo sprevádzané aj rodinnými väzbami. Rovnako je dôležité konštatovať, že spoločenský vzostup rodiny bol vlastne výsledkom pozície Trnavy ako najdôležitejšieho činiteľa pri formovaní ďalších urbánných sídlisk na juhozápadnom Slovensku, čoho dôsledkom – ako je známe – sú aj právne filiačné takýchto mestských sídel voči Trnave.⁴

Nepochybne najstarším spoľahlivo dokumentovateľným predkom rodiny Moderercov je Peter, ktorý v roku 1375 zastával v Modre úrad richtára,⁵ no súčasne bol aj trnavským mešťanom, bol teda už etablovaný aj v Trnave. Vzhľadom na neskoršie postavenie rodiny a jej majetkové zázemie však pokladáme za najpravdepodobnejšie, že Peter a jeho rodina v skutočnosti patrili k pôvodnej trnavskej meštianskej societe a richtár Peter sa len angažoval pri správe Modry, ktorá práve v tomto období prechádzala zásadnými správnyymi zmenami. V každom prípade bol Peter pomerne významnou osobou aj v Trnave, čo dosvedčuje skutočnosť, že v tom istom roku, kedy zastával richtársku funkciu v Modre, jeho zať Kristián, manžel Petrovej dcéry Margarety, zase držal richtársky úrad v kráľovskom meste Trnava.⁶ Všetky uvedené údaje sa dozvedáme z listiny richtára Kristiána z 11. júla 1375, ktorou sa aj v mene svojej manželky a všetkých dedičov zaviazal zaplatiť kroměřížskemu Židovi Gemleinovi dlh vo výške sedemdesiatdva nových uhorských zlatých. Dlh mal zaplatiť osobne alebo prostredníctvom svojho zástupcu v jednom z bratislavských hostincov Gemleinovu zaťovi bratislavskému Židovi Höndleinnovi a jeho synovi Vo^egeleinovi, a to v termíne do sviatku sv. Egida (1. septembra). Túto dohodu potvrdili aj bratislavský mešťanosta Henrich (Heinreich) *im Chromhof* a prisažný a súčasne aj sudca bratislavských Židov Pavol Spitzer.⁷ Nie je vylúčené, ba možno to pokladať za veľmi pravdepodobné, že uvedený richtár Peter bol totožný s modranským richtárom Petrom, ktorého možno písomne dokumentovať ešte zo staršej doby ako je rok 1375. Ten totiž v roku 1361 spoločne so synom Štefanom a modranským mešťanom a prisažným Sedulom požiadal uhorského panovníka Ľudovíta I. o udelenie viacerých výsad pre mestečko, pretože pôvodné výsadné listiny zhoreli pri jeho požiari.⁸ Okrem iných výsad sa modranské privilégiá v niektorých svojich ustanoveniach odvodzovali aj priamo od trnavských výsad,⁹ čo je dôležité konštatovanie a naozaj celkom určite súvisia s úzkym prepojením trnavských a modranských vedúcich spoločenských vrstiev. V prípade Modry by

4 Ide najmä o Skalicu a Modru; porovnaj: LEHOTSKÁ, Darina. Vývoj mestského práva na Slovensku. In: *Historica – Sborník Filozofickej fakulty Univerzity Komenského 10*, Bratislava: FF UK, 1959, s. 81. RÁBIK, Vladimír. Trnava. In: LUKAČKA, Ján – ŠTEFÁNIK, Martin a kol. *Lexikon stredovekých miest na Slovensku*. Bratislava: Historický ústav SAV, 2010, s. 527.

5 DVOŘÁKOVÁ, Daniela. Modra. In: LUKAČKA, Ján – ŠTEFÁNIK, Martin a kol. *Lexikon stredovekých miest na Slovensku*. Bratislava: Historický ústav SAV, 2010, s. 274.

6 RÁBIK, Vladimír. Mestská správa Trnavy v stredoveku. In: *Historické štúdie 47*. Bratislava: VEDA, 2013, s. 61.

7 MNL – OL, DL 41978. LEHOTSKÁ, Darina et al. *Inventár stredovekých listín, listov a iných príbuzných písomností*. Praha: Archívna správa Ministerstva vnútra, 1956, s. 56, č. 348; uvádza chybný dátum 11. február 1376. *Magyar Zsidó Oklevéltár. Monumenta Hungariae Judaica. I. 1092 – 1539*. Budapešť: Izr. Magyar Irodalmi Társulat, 1903, s. 86-88, č. 56.

8 Originál listiny sa nezachoval, text je známy z konfirmácií Rudolfa II. z 13. augusta 1607 a Mateja II. z 10. apríla 1609, ktoré sú uložené v: Štátny archív (ďalej len ŠA) v Bratislave, pracovisko Archív Modra, fond (ďalej f.) Magistrát mesta Modra, Listiny (ďalej L) – 2 a 3: „*Petrus villicus, Stephanus, filius eiusdem et Sedul, civis iuratus civitatis reginalis de Modur, in suis et univerorum civium et hospitum de eadem personis*“. K interpretácii listiny porovnaj: ŽUDEL, Juraj – DUBOVSKÝ, Ján a kol. *Dejiny Modry*. Modra: Mesto Modra, 2006, s. 41-42 (autor príslušnej časti Juraj Žudel). Najnovšie aj: DVOŘÁKOVÁ, D. *Modra...*, s. 274, 278.

9 ŠA v Bratislave, pracovisko Archív Modra, f. Magistrát mesta Modra, L – 2 a 3: „*Si qui vera de eorum iudicio in facto rerum debitorum et aliarum minutarum causarum per ipsos lato non contentarentur, tunc iudicium civitatis nostrae. Tyrnauiensis requiratur.*“

asi najvýraznejšie boli reprezentované práve trnavským mešťanom Petrom na čele modranskej samosprávy. Ak tomu tak skutočne bolo, tak potom vzhľadom na celkový rozsah udelených výsad je veľmi pravdepodobné, že trnavský mešťan Peter bol vlastne právnym lokátorom Modry, čo sa odrazilo aj v tom, že zastával pomerne dlhý čas richtársku funkciu v Modre, čo bol bežný jav v počiatkoch mestských sídel. Vzhľadom na ďalšie údaje tu možno vysloviť aj predpoklad, že v roku 1375 bol Peter už asi iba akýmsi „emeritným“ modranským richtárom, pretože v roku 1374 v tejto funkcii nachádzame jeho syna Štefana, ako sa ešte uvedie.

Treba však konštatovať, že v tomto období samotná Modra nebola priamo kráľovským majetkom, ale niekedy od 40. rokov 14. storočia patrila uhorskej kráľovnej.¹⁰ Potom je zrejmé, že úlohou usporiadať právne pomery v Modre a moderovať tak pomerne dynamický mestotvorný proces bol richtár Peter poverený zrejme aj priamo samotnou uhorskou kráľovnou. Dátum udelenia výsadnej listiny pre Modru je tiež veľmi dôležitý, lebo sa tak stalo v roku 1361, teda ani nie rok potom, čo sa v Trnave – konkrétne v polovici mája 1360 – uskutočnila dôležitá medzinárodnopolitická schôdzka stredoeurópskych panovníkov. Rokovali na nej uhorský a český kráľ spoločne s rakúskym vojvodom Rudolfom IV. o urovnaní vzájomných sporov a najmä o rezignácii akýchkoľvek práv Luxemburgovcov na rakúske krajiny a Habsburgovcov na české krajiny.¹¹ Nemožno pochybovať o tom, že na trnavskom stretnutí riešil uhorský panovník Ľudovít I. aj viaceré domáce záležitosti, a osobitne tie, ktoré súviseli priamo s Trnavou. Napríklad dňa 17. júna 1360 kráľ poskytol ochranu všetkým ľuďom a ich majetkom, ktorí by sa prisťahovali do Trnavy a zakázal tak kráľovským úradníkom vymáhať od nich mýtnu poplatky.¹²

Previazanie Trnavy a Modry bolo však oveľa staršie a siahalo už do 13. storočia. Už v roku 1270 kráľ Štefan V. na žiadosť hostí z Trnavy a ich dedín nariadil, aby platili šľachte, na majetkoch ktorých ležali ich vinice, len dohodnuté a spravodlivé poplatky a dávky, čo znamenalo každoročne po jednej dávke a dva denáre za jednu vinicu.¹³ Týkalo sa to predovšetkým Modry, ako dosvedčuje listina Karola Róberta z roku 1326, ktorou panovník na žiadosť trnavských hostí, ktorí utrpeli škody pod vládou Matúša Čáka Trenčianskeho, nanovo upravil výšku poplatkov za vinice v chotároch Modry a Malého Trnia.¹⁴ Modra a ich chotár však pre Trnavčanov netvorila len dôležité vinohradnícke zázemie, ale poskytovala aj veľmi dôležitý stavebný a iný úžitkový materiál. V roku 1363 preto Ľudovít I. povolil Trnavčanom a ich ľuďom z dedín Hrnčiarovce nad Parnou, Modranka, Brestovany a Ružindol, aby mohli slobodne rúbať a brať drevo pre koly do vinohradov a pre iné svoje potreby bez platenia akýchkoľvek poplatkov a daní v kráľovských lesoch, ktoré patrili pod správu hradov Dobrá Voda, Ostrý Kameň, Korlátka, Smolenice a Horné Orešany ako aj v iných lesoch, čo obklopujú Trnavu. Okrem toho kráľ povolil, aby boli oslobodení aj od platenia za drevo, vápenec a kameň, ktorý

10 Do vlastníctva uhorskej kráľovnej sa Modra dostala niekedy pred rokom 1345; porovnaj: DVOŘÁKOVÁ, D. *Modra...*, s. 275.

11 BRANDL, Vincenz (Ed.). *Codex diplomaticus et epistolaris Moraviae. Urkunden-Sammlung zur Geschichte Mährens. IX.* Brunn: Verlag des mährischen Landes-Ausschusses, 1875, s. 127-128, č. 167 a 168. Porovnaj aj: ROHÁČ, Juraj. Stredoveká Trnava. In: ŠIMONČÍČ, Jozef (Ed.). *Dejiny Trnavy I.* Trnava: Mesto Trnava, 2010, s. 107. RÁBIK, V. *Trnava...*, s. 531.

12 ŠA v Trnave, f. Magistrát mesta Trnava (ďalej MG TT), Listiny – 11.

13 ŠA v Trnave, f. MG TT, L – 5.

14 ŠA v Trnave, f. MG TT, L – 10.

vyťažia v spomínaných lesoch.¹⁵ Treba podotknúť, že Modra v tomto období administratívno-správne patrila do väčšieho majetkového komplexu na čele s osobitným úradníkom a správcom, ktorého dobové pramene označujú titulom komes. Ten okrem Modry tvorili aj Smolenice a Horné Orešany. Podobných vzájomných väzieb medzi Trnavou a Modrou, ktoré nepochybne vzájomne preväzovali spoločenské reprezentácie oboch lokalít, možno dokumentovať aj v mladšom období.

Udelené privilégium z roku 1361 bolo teda veľmi významné pre Modru a stalo sa základom jej ďalšieho mestského vývoja. Treba pritom tiež podotknúť, že jeho príprava i samotný proces udelenia museli prebiehať v úzkej koordinácii modranského richtára Petra a miestneho zemepanského kráľovného úradníka – správcu (komesa). Už v tom čase zrejme ním bol istý magister Jax, ktorý ako modranský a malženický komes v roku 1366 riešil sťažnosť trnavských mešťanov na porušovanie ich práv v modranských viniciach.¹⁶ V roku 1374 požiadal kráľ Ľudovít I. o konfirmáciu výsadnej listiny z roku 1361 modranský richtár Štefan, o ktorom možno zase vysloviť odôvodnený predpoklad, že bol zaiste identický so spomenutým Petrovým synom Štefanom, angažovaným v (proto)mestskej správe Modry už pri udelení pôvodného privilégia v roku 1361.¹⁷ Možno teda aj v prípade Modry predpokladať (a týmto spôsobom dokumentovať), že podobne ako tomu bolo u iných uhorských mestách a osobitne aj v blízkej Trnave či Bratislave, mala richtárska funkcia v počiatočnom období formovania miest po právnej stránke charakter dedičného, prípadne doživotného úradu, a to aj napriek udelenému právu slobodnej a každoročne voľby richtára.¹⁸

Pokiaľ ide o už spomenutého trnavského richtára Kristiána, zaťa modranského richtára Petra, je veľmi pravdepodobné, že ho treba identifikovať už s osobou trnavského richtára Kristlina (ponemčená forma osobného mena Kristián), o ktorom sú známe tak staršie ako aj mladšie doklady. Už v roku 1364 totiž spolu s prísažným mesta Jánom, bývalým vyberačom kráľovského tridsiatku, zastupoval trnavskú komunitu mešťanov v spore medzi Trnavou a magistrmi Jánom a Mikulášom, synmi Šebeša, grófa z Pezinka, ohľadom viníc na majetkoch svätajurských a pezinských grófov. Tí ich totiž – v rozpore s trnavskými výsadami – zaťažovali neoprávnenými poplatkami. Spor sa ťahal viac rokov a na súde krajinského sudcu Štefana Bubeka sa pritom Trnavčania odvolávali aj na starú dohodu medzi grófmami a mestom z roku 1335 a viacero kráľovských mandátov, ktoré mali ochraňovať záujmy Trnavy.¹⁹ S trnavským richtárom Kristlinom sa opätovne stretávame aj v listine Nitrianskej kapituly z roku 1373, ktorou kapitula spisomnila kúpnopredajnú dohodu medzi záhrebským kanonikom – kustódom a súčasne františkánskym mníchom Vavrincom z Donja Motičiny (v Chorvátsku), jeho príbuzným Jánom a ostatným

15 ŠA v Trnave, f. MG TT, L – 11.

16 ŠA v Trnave, f. MG TT, L – 16: „magister Jax comes in Modra et in Maniga“. Zoznam kráľovských úradníkov v Modre, ktorý publikovala Daniela Dvořáková (porovnaj: DVORÁKOVÁ, D. *Modra...*, s. 278), treba doplniť o uvedeného magistrá Jaxa. Doklad neuvádza ani najnovšia monografia Modry, porovnaj: ŽUDEL, J. – DUBOVSKÝ, J. a kol. *Dejiny...*, s. 40–43.

17 ŠA v Bratislave, pracovisko Archív Modra, f. Magistrát mesta Modra, L – 1. FEJÉR, Georgius (Ed.). *Codex diplomaticus Hungariae ecclesiasticus ac civilis*. Tom. IX, vol. 4. Budapestini: Typis Typogr. Regiae universitatis Ungaricae, 1834, s. 573–575.

18 RÁBIK, Vladimír. *Mestská kniha príjmov Trnavskej farnosti sv. Mikuláša z roku 1495* (ďalej MKP 1495). Trnava: Filozofická fakulta Trnavskej univerzity, 2006, s. 15–21. RÁBIK, Vladimír. „Comes Andreas fidelis villicus noster de Byzterchebana“. K počiatkom mesta Banská Bystrica. In: NAGY, Imrich – GRAUS, Igor (Eds.). *Minulosť a prítomnosť Banskej Bystrice 1*. Banská Bystrica: Katedra histórie FHV UMB; Štátna vedecká knižnica v Banskej Bystrici, 2005, s. 32–34.

19 MNL – OL, DL 5169.

početným príbuzenstvom na jednej strane a na strane druhej trnavským richtárom Kristlinom. Podľa tejto listiny trnavský richtár odkúpil od ich nemenovanej príbuznej a vdovy po Stanislavovi novo vystavaný mlyn v dedine Rakovice za deväťdesiat libier denárov a šesť balov látky.²⁰ Je inak pozoruhodné, že uvedenú listinu Nitrianskej kapituly si v roku 1399 nechal odpísať od tej istej inštitúcie iný trnavský richtár Jakub prezývaný Dlhý (*Jacobus Longus*), čo vzhľadom na dedičnú držbu vlastníctva mlyna by mohlo naznačovať, že bol pokračovateľom Kristiánovho rodu. Vôbec poslednou správou o richtárovi Kristiánovi napokon prináša svedectvo jeho bližšie nedatovaná listina asi z rokov 1379 – 1380.²¹ Dozvedáme sa z nej, že spoločne s prisažnými a ostatnými trnavskými mešťanmi požiadal bratislavského župana Benedikta o vyhotovenie ochrannej listiny na nerušené užívanie viníc Trnavčanmi v chotári Malého Trnia, a to podľa listiny, ktorú mešťanom udelil samotný panovník.²² Išlo teda o pomerne významnú a aktívnu osobnosť trnavskej správy, činnú v druhej polovici 14. storočia.

Možno teda pre najstaršiu generáciu Modrerovcov zhrnúť, že najstarším známym predkom rodu je trnavský mešťan Peter, ktorý už v roku 1361 zastával funkciu richtára v Modre a zaslúžil sa o jej povýšenie do mestského stavu. Richtárom bol nepochybne viac rokov, čo malo za následok, že modranský richtársky úrad sa v povedomí spájal práve s jeho menom aj dlho potom, čo už richtársky úrad zastával jeho syn Štefan. Dokladá to vyššie spomenutý doklad z roku 1375, kedy sa spomína tiež jeho dcéra Margaréta a zať Kristián, viacročný (prípadne niekoľkonásobný) trnavský richtár.

Na tomto mieste treba tiež pre úplnosť uviesť, že približne v rovnakom čase – teda v poslednej štvrtine 14. storočia – aj priamo v Bratislave žila meštianska rodina, ktorá odvodzovala svoj pôvod z Modry a v prípade jej pomenovania sa uplatnil podobný pôvodový motív. Dozvedáme sa o nej z listiny zo 7. januára 1381, ktorou istý bratislavský mešťan Konrád Modrer spolu so ženou Alžbetou a v mene všetkých svojich dedičov predali bratislavskému pisárovi Mikulášovi vinicu na území mesta v časti nazývanej Eisgrube.²³ V tomto prípade však historické pramene (ani neskoršie) neumožňujú dokladovať prípadný príbuzenský vzťah medzi spomenutými bratislavskými a trnavskými Modrerovcami. Išlo teda zrejme len o podobné pôvodové meno, z ktorého však nevyplýval príbuzenský vzťah.

Je inak pozoruhodné, že v prípade našej trnavskej rodiny Modrerovcov, čo napokon platí aj pre ostatnú meštiansku patricijskú societu našich stredovekých miest, sa jednotlivé generácie rodiny pravidelne (a dôsledne) objavujú v spoločenských funkciách zhruba v dvadsať až tridsaťročných intervaloch, čo zodpovedá prirodzenému striedaniu jednotlivých generácií a súčasne svedčí o systematickom a organizovanom

20 MNL – OL, DL 6153.

21 RÁCZ, György. *Mohácsi előti oklevelek*. [CD-ROM]. Budapest, s. a. - listinu datuje medzi roky 1379 – 1380. Aj na samotnej listine je marginálna poznámka z 19. storočia s údajom, že listina bola vydaná okolo roku 1380. K datovaniu listiny tiež porovnaj: RÁBIK, Vladimír. Diplomatická činnosť mesta Trnavy do konca 14. storočia. In: DOBROTKOVÁ, Marta (Ed.). *Studia historica Tyrnaviensia VIII: Vybrané problémy slovenských dejín*. Trnava: Filozofická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave, 2009, s. 88-102.

22 Takúto listinu uhorského kráľa z týchto čias bližšie nepoznáme. Je však možné, že sa Trnavčania odvolávali na privilégium Karola I. Róberta z 10. septembra 1326. ŠA v Trnave, f. MG TT, L – 10. Edíciu listiny porovnaj: JUCK, Lubomír (Ed.). *Výsady miest a mestečiek na Slovensku I. (1238 – 1350)*. Bratislava: Veda, 1984, s. 107-108, č. 127; regist v maďarčine najnovšie publikuje BLAZOVICH, László – GÉCZI, Lajos (Eds.). *Anjou-kori Oklevéltár. Documenta res Hungaricas tempore regum Andegavensium illustrantia. X. 1326*. Budapest; Szeged, 2000, s. 230, č. 368.

23 MNL – OL, Diplomatikai Fényképgyűjtemény (ďalej DF) 238990: „Ich Chuⁿrnat der Modrer mitpurger czu Prespürch“. Slovenský regist listiny porovnaj: LEHOTSKÁ, D. et al. *Inventár...*, č. 419. K lokalizácii porovnaj: HORVÁTH, Vladimír. *Bratislavský topografický lexikón*. Bratislava: Tatran, 1990, s. 266-267, č. 1743.

spoločenskom pôsobení jednotlivých patricijských rodov v domovskom mestskom prostredí. To je jeden z dôležitých indikátorov zaradenia jednotlivých členov rodiny do príslušnej generačnej schémy tam, kde sú pramene na takéto údaje skúpe. S tým súvisí aj objavenie sa novej generácie rodiny Modrerovcov v úradných funkciách Trnavy. Ak vychádzame z vyššie uvedeného konštatovania, ktoré sa opiera o skutočne pravidelne sa opakujúci jav striedania generácií, potom ďalších členov rodiny Modrerovcov, ktorí sa v historických dokladoch objavujú od 90. rokov 14. storočia, treba genealogicky pokladať najskôr za vnukov modranského richtára a trnavského mešťana Petra. Či však ide o synov Petrovho syna Štefana alebo iných jeho po mene neznámych mužských potomkov, nevedno. V každom prípade priamy genealogický údaj v prameňoch absentuje. Nemožno však pochybovať o tom, že tu ide skutočne o potomkov modranského richtára Petra, pretože okrem jeho významného postavenia v rámci trnavskej patricijskej society, ktorú držali aj ďalší Modrerovci (čo bol spoločenský aspekt, ktorý sa v stredovekých mestách dedil), nebola v Trnave v tejto spoločenskej vrstve žiadna iná patricijská rodina s takou väzbou na Modru, aby sa táto mohla stať pre pomenovanie rodiny názvoslovnou.

Keď v roku 1394 z poverenia mestského magistrátu začal správca mestskej pokladnice Trnavy Ján Talkner viesť účtovnú knihu, podrobne zaznamenal aj zloženie trnavskej mestskej rady, a tak od tohto roku už vieme pomerne detailnejšie sledovať jednotlivé trnavské patricijské rodiny a ich angažovanosť pri mestskej samospráve. Vidno tak, že správa mesta bola dôsledne koncentrovaná v rukách len niekoľkých rodov, pričom tento stav trval až do obsadenia mesta husitmi v roku 1432. Pre našu tému je priam symptomatické, že v uvedenom roku 1394 bol mestským richtárom Trnavy Pavol Modrer a členom mestskej rady bol aj Ján Modrer – zda Pavlov brat či iný blízky príbuzný.²⁴ Rok 1394 – aj keď z hľadiska historických udalostí nešlo o osobitne výnimočný rok – predstavuje pre výskum stredovekých dejín Trnavy nepochybne významný mílnik, pretože od tohto roku už majú historici k dispozícii azda najdôležitejší historický prameň, ktorým je hlavná účtovná kniha, vedená v rokoch 1394 až 1530 (no s údajmi už od roku 1392). Práve z nej sa možno dozvedieť veľa podrobností o bežnom živote v meste a osobitne aj o štruktúre mestskej správy a jej personálnom obsadení. Preto je pre výskum vlastnej archontológie mesta hlavným zdrojom informácií. Ale samotná mestská kniha je výnimočná aj z iného dôvodu, pretože ak jej vznik a spôsob vedenia porovnáme s ostatnými mestskými knihami nielen z územia slovenských stredovekých miest, ale aj z celého bývalého Uhorského kráľovstva, potom možno konštatovať, že v prípade trnavskej mestskej knihy ide vôbec o najstarší zachovaný exemplár tzv. špecializovanej mestskej knihy, v tomto prípade určenej len pre evidenciu finančných zdrojov a výdavkov mesta.²⁵ Zaužívanou formou vedenia mestských kníh totiž

24 ŠA v Trnave, f. MG TT, Rationes camerae III/1, fol. 2r: „*Conscriptum perceptorum et debitorum ac distributorum civitatis Tyrnaviensis temporibus iudicis Pauli Modrers et iuratorum (...) Johannis Modrers*“. Vedeckú edíciu prameňa, na ktorú sa v ďalšom texte budeme odvolávať, publikoval: RÁBIK, Vladimír (Ed.). *Mestská kniha Trnavy (1392/1393) 1394 – 1530* (ďalej MKT 1394 – 1530). Trnava: Filozofická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave, 2008, s. 140, č. 9.

25 ROHÁČ, Juraj. Najstaršia trnavská mestská kniha. In: RAGAČOVÁ, Júlia (Ed.). *Diplomatická produkcia v stredovekom meste*. Bratislava: Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky, 2005, s. 129–138. RÁBIK, Vladimír. K typológii najstarších mestských kníh na Slovensku na príklade mestskej knihy Trnavy z rokov 1394 – 1530. In: *Ústecký sborník historický. Supplementum 1: Stav a perspektívy zprístupňování středověkých a raně novověkých městských knih*. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem; Filozofická fakulta Univerzity Karlovy; Archiv hlavního města Prahy, 2010, s. 117–124. RÁBIK, Vladimír. *Trnavas/Tyrnaus mittelalterliche Stadtbücher*. Trnava: Filozofická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave, 2013, s. 16–38.

v tomto období ešte stále bolo zapisovanie celkovej agendy miest (súdnej, správnej a hospodárskej) do spoločnej knihy (*liber mixtus*). Zavádzanie špecializovaných kníh podľa druhu agendy sa začalo stávať bežnejším až od začiatku 15. storočia (napríklad z Bratislavy poznáme takýto prípad až od roku 1402).²⁶ Už táto skutočnosť dosvedčuje vyspelosť mestskej správy v Trnave.

Pokiaľ ide o samotnú rodinu Modrerovcov a jej pozíciu v mestskej správe Trnavy na prelome 14. a 15. storočia, treba ešte pre úplnosť uviesť, že Pavol sa pripomína už len v roku 1396 v pozícii prisažného mestskej rady,²⁷ a to pri príležitosti zostavenia testamentu istého Byda Lackoviča (*Laczkovis*) zo Smolenickej Novej Vsi (*de Künigin Neisedil!*), ktorý pred mestskou radou poručil svoj mlyn v uvedenej dedine ležiaci na rieke Trnávka klariskám z kláštora Panny Márie v Trnave. Naproti tomu Ján Modrer zastával úrad prisažného mesta ešte oveľa dlhšie obdobie, konkrétne v rokoch 1396, 1397, 1403 (*Hansel Modrer*), 1405, 1407 (*Hanus*) a poslednýkrát v roku 1411.²⁸ Vo všetkých týchto prípadoch bol svedkom vyúčtovania mestskej pokladnice. Nástup Modrerovcov do čela správy slobodného kráľovského mesta Trnavy znamenal nepochybne významný spoločenský posun v pozícii tejto rodiny a predstavoval štartovaciu čiaru pre jej ďalší rozvoj všetkými smermi.

Bol to napokon Erhard, ktorý je ďalším dokumentovateľným reprezentantom trnavského patricijského rodu Modrerovcov. Práve v jeho osobe došlo k takémuto spoločenskému pozdvihnutiu rodu, ktoré sprevádzali aj významné majetkové akvizície. Jeho osobný životný príbeh možno sledovať až od konca druhého desaťročia 15. storočia a z hľadiska jeho pôsobenia ho možno rozčleniť na tri základné obdobia. Tým prvým je tzv. prvé trnavské obdobie (1418 – 1427), potom tzv. kremnické obdobie (1430 – 1434/35) a napokon tzv. druhé trnavské obdobie. Zároveň možno o Erhardovi Modrerovi povedať, že bol prvý z členov rodiny, ktorého akčný rádius prekročil nielen oblasť západného a stredného Slovenska, ale aj celého Uhorského kráľovstva, pretože ho nachádzame – ako ešte uvidíme – aj v dôležitých centrách vtedajšej európskej politiky. To všetko ukazuje na oveľa širšie možnosti stredovekého uhorského meštianstva, než sa nám tieto ukazujú z dobových prameňov.

Tzv. prvé trnavské obdobie (1418 – 1427)

Už najstaršie doklady zaznamenávajú dôležité postavenie Erharda Modrera v trnavskej mestskej správe, v ktorej postupne stúpал v jednotlivých úradoch až po ten najvyšší, richtársky. Vôbec prvýkrát sa v písomných prameňoch objavuje v roku 1418, no už vtedy zastával dôležitú pozíciu v mestskej správe Trnavy. V tomto roku totiž Erhard spolu s Pavlom Košom, Mikulášom Osvaldom a Hanusom Goldsmidom (zlatníkom Jánom) ako jeden zo štvrtníkov mesta (majstrov štyroch mestských štvrtí) predkladal na radnici trnavskému richtárovi Michalovi Mollirovi a členom mestskej rady vyúčtovanie z výberu mestskej dane vo výške 705 a pol zlatých florénov.²⁹ Aj ďalšie doklady

26 BARTL, Július. Mestské knihy na Slovensku a problémy ich štúdia. In: ŠIMONČIČ, Jozef (Ed.). *Studia historica Tyrnaviensia III*. Trnava : Katedra histórie Fakulty humanistiky Trnavskej univerzity, 2003, s. 225-228. ZIEGLER, Arne (Ed.). *Actionale protocollum. Das älteste Stadtbuch von Bratislava/Preßburg aus den Jahren 1402 – 1506*. Bratislava : Múzeum kultúry karpatských Nemcov, 1999, 374 s.

27 MNL – OL, DL 8182.

28 MKT 1394 – 1530, s. 144-150, 164-165, 167, 173-175, 179-180, 182, 255, č. 31, 35-36, 38, 41-42, 45, 48-51, 108-109, 113, 117-119, 148-154, 169, 171, 179-181, 567. Porovnaj tiež: RÁBIK, V. *Mestská správa Trnavy...*, s. 61-63.

29 MKT 1394 – 1530, s. 196, č. 214.

o Erhardovi z tohto obdobia sa nachádzajú v najstaršej mestskej knihe Trnavy. Podľa ďalšieho z nich, Erhard dlžil mestu za desiatky v roku 1419 sumu tri a pol libry malých uhorských denárov v roku 1420 ďalšie štyri libry tej istej meny, dohromady išlo teda o dlžobu až vo výške sedem a pol libier. Okrem toho mal dlh aj za desiatky svojho podnájomníka, ktorým bol istý Ján z Kremnice, čo – ako ešte uvidíme – je dôležitá informácia. Aj v tomto prípade išlo pomerne veľkú sumu až šesť a pol libier malých denárov a ďalších šesť denárov k tomu.³⁰ Ďalšia kariéra Erharda Modrera sa od začiatku 20. rokov 15. storočia už začala uberať k tým najvyšším mestským funkciám. Už dňa 26. apríla 1421 je tak Erhard dokumentovateľný ako jeden z prísazných v mestskej rade a práve v tejto funkcii sa zúčastnil na jej zasadnutí, kde mestskí štrvtníci predkladali vyúčtovanie za výber mestskej dane, a to v celkovej výške 1300 zlatých (počítajúc pritom na jeden zlatý 200 denárov).³¹ Funkciu prísazného zastával Erhard aj v nasledujúcom roku 1422, o čom nás informuje listina samotnej mestskej rady Trnavy. Podľa nej totiž dňa 6. septembra 1422 šľachtičná Katarína, vdova po Imrichovi Bánovi z Hlohovca, ktorá sa ako vdova utiahla do klariského kláštora Panny Márie v Trnave, určila Erharda Modrera ako prísazného mešťana, spolu s ďalšími dvoma členmi mestskej rady, za svojho advokáta – jedného z vykonávateľov svojho testamentu. V ich prítomnosti prehlásila aj svoju poslednú vôľu. Podľa nej všetky svoje klenoty, ktoré mala so sebou alebo by ich v budúcnosti ešte získala, prípadne jej mali podľa práva patriť z rodových podielov, darovala za spásu duše svojho muža, ako aj svojej vlastnej, kláštora v Csatke (*Chatka*) neďaleko hradu Bátorokó vo Vesprémskej župe.³² Bol to práve Erhard spolu s ďalšími ustanovenými dvoma členmi mestskej rady Trnavy, ktorí mali byť exekútormi jej testamentu. Či sa tak napokon stalo, nevedno, faktom ale je, že aj v neskoršom období bol Erhard poverencom – prokurátorom tohto kláštora s veľmi prísnou klauzúrou. To svedčí o pomerne veľkej vážnosti, ktorej sa v cirkevných kruhoch mesta tešil.

Veľkou zmenou v kariére Erharda bolo napokon jeho zvolenie za trnavského richtára v roku 1424. Stalo sa tak pri voľbe na sviatok sv. Juraja, ktorý bol obvyklým volebným termínom pre určenie nových mestských úradníkov. Povinnou súčasťou prevzatia richtárskej funkcie bola aj revízia mestskej pokladnice. Už dňa 26. apríla v uvedenom roku, za prítomnosti nového richtára Erharda Modrera a členov mestskej rady, no aj vonkajšej mestskej rady, tvorenej dvadsiatimi štyrmi váženými reprezentantmi mestskej komunity (*viginti quatuor viri*), hlavný pokladník (komorník) Jakub Sattler predložil svoje záverečné výročné vyúčtovanie mestskej pokladnice. Hotovostný stav pokladnice vtedy predstavoval sumu 783 komorských zlatých.³³ V ten istý deň mestský pisár zaznamenal do mestskej knihy aj vyúčtovanie nákupu vína vo Viedni, ktoré dal zakúpiť práve Erhard a následne ho prikázal dopraviť do Budína kráľovi Žigmundovi a kráľovnej. Išlo o víno v hodnote až stodvadsiatich štyroch komorských zlatých, čo je pomerne veľký finančný obnos. Nie je vylúčené, že tu išlo o holdovací dar panovníkovi pri príležitosti svojej vlastnej voľby za trnavského richtára a jej následné schválenie panovníkom.³⁴

Funkčné obdobie Erharda ako trnavského richtára je inak veľmi dôležité pre celkové pomery v meste a ich ďalší vývoj, a nepochybne predstavuje súčasne vrchol jeho

30 MKT 1394 – 1530, s. 344, č. 942.

31 MKT 1394 – 1530, s. 199, č. 222.

32 MNL – OL, DL 11 255. BORSA, Iván – TÓTH, C. Norbert (Eds.). *Zsigmondkori oklevéltár IX. (1422)*. Budapest: Magyar Országos Levéltár, 2004, s. 306, č. 959.

33 MKT 1394 – 1530, s. 258-259, č. 577.

34 MKT 1394 – 1530, s. 259, č. 579.

aktivity v Trnave. Svedčí o tom pozoruhodný dokument, ktorý sa nachádza v mestskom archíve Trnavy. Primárne sa síce týka mestského špitálu, no kontext jeho vzniku nám poodhaľuje pomerne veľa o pôvode špitála, jeho správe, i pozícii mesta voči nemu, pretože, ako vyplynie z ďalšieho, nešlo tu pôvodne vôbec o mestské zariadenie, ale o cirkevnú ustanovizeň. Samotný dokument bol vyhotovený v roku 1490 mestským písarom Bartolomejom Steffelom, neskôr mestským notárom,³⁵ avšak na základe starších podkladov a záznamov (registrov).³⁶ Z obsahového hľadiska ide o súpis majetkov špitála (v tom čase už) pod mestskou správou. Začína preto opisom majetkového stavu v čase, kedy prešli tieto majetky a spolu s nimi aj správa špitála definitívne pod mestskú kuratelú. Podľa tohto dokumentu prior špitála, benediktínsky mních Mikuláš zažaloval pred súdom ostrihomského vikára a nitrianskeho archidiakona Tomáša (išlo teda o kompetenciu cirkevného súdnictva) trnavskú mestskú radu na čele s richtárom Erhardom Modrerom z defraudovania, zničenia a násilného zabratia špitálskych majetkov. Tie sa pritom aj podrobne vymenovali. Tak sa dozvedáme, že mešťania do základov zničili špitálsky mlyn s troma mlynskými kameňmi (!), nachádzajúci sa vo vnútri mesta na rieke Trnávka, ďalej zničili aj špitálske kúpele, ležiace pri farskom kostole, tiež domy a poľnosti so záhradami poddaných špitála, a to v počte až sedemdesiatdva poddaných usadlostí, ktoré sa nachádzali v predmestí mesta. Mestská rada dala tunajšie obydlia zbúrať a ľudí presťahovala do mesta, pričom zeme zabrala pre svoje potreby. Z menších majetkov sa uvádzajú ročný poplatok vo výške jednej libry nových denárov, ktorý špitál držal na základe istého testamentárneho odkazu, no posledných desať rokov mu mesto bránilo v poberaní tohto príjmu (teda od roku 1414). Ďalší z domov v meste, ktorý patril špitálu, obsadil pre svoje potreby vitrikus (kostolný otec) špitála mešťan Rudel, ktorý bol členom mestskej rady už od roku 1422.³⁷ Ten pre seba zabral aj stopäťdesiat sudov vína, ktoré na základe testamentov mali plynúť špitálu z rozličných viníc. Špitálu mestská rada odoprela aj vyplácať príjem za akési poľnosti, z výnosu ktorých sa na základe testamentu malo zabezpečiť, aby každý deň horeli v špitálskom kostole tri lampy. Napokon mešťania kostolu odobrali aj pozlátený kalich a kríž. Celková škoda na majetku tak dosiahla sumu viac ako štyri tisíc zlatých, ktorých náhradu prior Mikuláš požadoval súdnou cestou od mesta.³⁸ Je dôležité konštatovať, že doterajšia literatúra tento súpis pokladala za opis situácie okolo trnavského špitála v roku 1490 a neskôr, keďže sa ďalšími správcami ešte aktualizoval, a to až do roku 1514. Z údajov, ktoré obsahuje, najmä menoslov mestskej rady a richtára Erharda Modrera, obvinených zo zničenia majetkov, však vyplýva, že uvedené udalosti sa neudiali v roku 1490, ale už v roku 1424, s čím korešponduje aj pôsobenie Tomáša, nitrianskeho archidiakona a vikára ostrihomského arcibiskupa.³⁹ Rok 1424 je teda rokom, kedy trnavský špitál stratil svoje rozsiahle majetkové zázemie v prospech mesta, ktoré prevzalo aj jeho

35 Pôvodcu dokumentu, písača Bartolomeja Steffela, možno určiť na základe paleografických morfologických znakov; porovnaj: MKP 1495, s. 85, 89.

36 ŠA v Trnave, f. MG TT, L – 193, fol. 2a – 16b. Urbár má titul: „*Notandum sunt bona et redditus hospitalis sancte Crucis nec non sancte Helene in Tirnauia pro primo ad querelas domini et fratris Nicolai ordinis sancti Benedicti pro tunc prioris hospitalis supradicte ecclesie.*“

37 RÁBIK, Vladimír. Richtári Trnavy v stredoveku IV. V období prosperity (1413 – 1432). In: *Novinky z radnice*, 2011, roč. 21, č. 11-12, s. 17-19. Tiež: RÁBIK, V. *Mestská správa Trnavy...*, s. 64.

38 ŠA v Trnave, f. MG TT, L – 193, fol. 2a.

39 NEUMANN, Tibor – TÓTH, C. Norbert (Eds.). *Zsigmondkori oklevéltár IX. (1424)*. Budapest: Magyar Országos Levéltár, 2009, č. 398, 472, 545, 1008, 1064. RÁBIK, V. *Trnava...*, s. 539.

správu, čo malo za následok, že tunajší benediktínsky priorát zanikol.⁴⁰ Ak celú situáciu premietneme do kontextu vývoja Trnavy od 13. storočia, môžeme na základe dôkladnej analýzy konštatovať, že benediktíni sa v Trnave usadili zrejme už na konci 13. storočia, pričom nie je vylúčené, že prevzali starší objekt, ako naznačuje dvojaké patrocínium celého komplexu – sv. Heleny pre kostol (jestvuje do súčasnosti) a sv. Kríža pre samotný kláštorň objekt (zanikol v roku 1424). Usídlenie benediktínov bolo výsledkom aktivity pôvodnej lokátorskej rodiny Trnavy, ktorá sa postarala aj o jeho rozsiahle majetkové zázemie, z ktorého najvýznamnejšie bolo práve rozsiahle pozemkové vlastníctvo aj s poddanými, počítajúce v roku 1424 až sedemdesiatdva sedliackych usadlostí, čo na tunajšie pomery predstavovalo skutočne rozsiahly sídliskový komplex. To zároveň aj vysvetľovalo snahu mestskej rady na čele s Erhardom Modrerom o jeho podriadení pod mestskú správu. Na tomto mieste podotýkame, že išlo pôvodne o pozostatok zeme Parná, ktorú (vo veľkosti dvanástich popluží) už v roku 1244 kráľ Belo IV. daroval Trnavčanom.⁴¹ Táto Parná sa však stala majetkom samotnej richtárskej rodiny, ktorá s ňou voľne nakladala ako so svojim súkromným vlastníctvom a tak sa dozvedáme, že niekedy pred rokom 1270 jej časť (asi jednu tretinu, na ktorej sa nachádzal aj kostol Panny Márie) richtár Herbord predal šľachticom z Lefantoviec. Sovedčuje to listina Nitrianskej kapituly z roku 1322, ktorou bola na príkaz panovníka spísomená del'ba majetku Lefantovskovcov, pričom o Parnej kapitula osobitne skonštatovala, že je v nej kostol Panny Márie a zdôraznila, že bola odkúpená od Herborda, otca bývalého trnavského richtára Jenslina.⁴² Parná sa ako majetok Lefantovskovcov uvádza už aj v roku 1291, keď sa prvýkrát delili rodové majetky a už vtedy sa zdôrazňuje existencia tunajšieho mariánskeho kostola,⁴³ išlo teda o tú istú Parnu, ktorú Lefantovskovci získali od Herborda. Ako vieme z ďalšieho vývoja, pre túto Parnú sa postupne od konca 13. storočia začal používať aj iný názov, odrážajúci mariánske patrocínium – Biely Kostol, tak ju zaznamenáva už súpis pápežských desiatkov z 30. rokov 14. storočia a aj neskôr v majetku tohto rodu figuruje už iba pod týmto názvom.⁴⁴ Zvyšok Parnej však zostal aj naďalej vo vlastníctve trnavského lokačného rodu a pravdepodobne na základe odkazu sa stal majetkom benediktínov. Vieme o tom preto, lebo súčasťou tejto zeme bol aj mlyn – dnešný tzv. Kamenný mlyn, ktorý po zničení dediny v roku 1424 a zabratí tunajších zemí (mestská rada si ich zrejme rozobrala medzi sebou) zostal

40 RÁBIK, Vladimír. Trnavský špitál Svätého Kríža v stredoveku. In: FIALOVÁ, Ivana – TVRDOŇOVÁ Daniela (Eds.). *Od špitála k nemocnici. Zdravotníctvo, sociálna starostlivosť a osveta v dejinách Slovenska*. Bratislava : Slovenský národný archív, 2013, s. 40-47.

41 MARSINA, Richard (Ed.). *Codex diplomaticus et epistolaris Slovaiae. II*. Bratislavae : Archivum civitatis capitalis Slovaeciae, 1987, s. 109-110, č. 165: „*terram quandam nomine Parna in comitatu Posoniensis iuxta aquam Parna existentem*“.

42 SEDLÁK, Vincent (Ed.). *Regesta diplomatica nec non epistolaria Slovaeciae. II*. Bratislavae : Sumptibus Academiae Scientiae Slovaecae, 1980, s. 373, č. 858: „*Item quadam possessio Parna vocata circa civitatem Tyrnaviensem, in qua est ecclesia Beate Virginis fundata, quam predicti (...) a Herbordo, patre lenslini, quondam iudicis civitatis empconis titulo possederunt*.“

43 MNL – OL, DL 1336. WENZEL, Gusztáv (Ed.). *Codex diplomaticus Arpadianus continuatus. Arpádkori új kmánytár XII*. Pest : Egenberger Ferdinand M. akademiái könyvárusnál, 1874, s. 515, č. 425: „*Terra eciam Parna, in qua esset ecclesia Beate Virginis*.“

44 SEDLÁK, Vincentius (Ed.). *Monumenta Vaticana Slovaeciae. Tomus I. Rationes collectorum pontificiorum in annis 1332 – 1337*. Romae; Trnavae : Institutum Slovacum historicum in Roma apud Universitatem Tyrnaviensem, 2009, s. 62, č. 296. SEDLÁK, Vincent. Najstaršie osídlenie Trnavy a okolia. In: ŠIMONČIČ, Jozef (Ed.). *Trnava 1988*. Bratislava : Obzor, 1991, s. 16-18. LUKAČKA, Ján. Majetky šľachticov z Lefantoviec v širšom okolí Trnavy v stredoveku. In: *Studia historica Tyrnaviensia IV*. Trnava : Katedra histórie Fakulty humanistiky Trnavskej univerzity v Trnave, 2004, s. 40-42.

stáť aj naďalej a do svojho vlastníctva ho prevzal práve richtár Erhard. Ako predmet dedičstva totiž vystupuje v jeho testamente z roku 1439⁴⁵ a skutočnosť Erhardovho vlastníctva mlyna rezonuje aj v kúpno-predajnej zmluve, týkajúcej sa tohto objektu z roku 1472,⁴⁶ ako sa ešte zmienime.⁴⁷

Richtárom Trnavy však bol Erhard Modrer aj v nasledujúcom roku 1425, hoci nie celé volebné obdobie, čo však svedčí o jeho pomerne veľkej autorite v meste. V tejto pozícii, spolu členmi mestskej rady, vystupuje pri vyúčtovaní mestskej dane za rok 1424 štvrtníkmi mesta, predloženej 20. decembra 1425.⁴⁸ Ide o pozoruhodnú situáciu, ktorá naznačuje, že Erhard zastával richtársky úrad aj v nasledujúcom volebnom období 1425/1426. Vieme pritom, že po skončení jeho prvého funkčného obdobia (na prelome apríla/mája) bol najskôr do úradu trnavského richtára zvolený Ján Horwar a z tohto titulu bol už 20. mája 1425 prítomný pri vyúčtovaní zostatku mestskej pokladnice.⁴⁹ Zdá sa ale, že na svoju funkciu rezignoval a zvyšok funkčného obdobia prevzal práve predchádzajúci richtár Erhard Modrer. Ostatne ide o situáciu, ktorá je z dejín trnavskej správy známa aj v iných prípadoch. Samotný Ján Horwar v decembri 1425 napokon zastával funkciu jedného zo štyroch predstavených mestských štvrtí – štvrtníkov.

Pri vyúčtovaní mestskej pokladnice dňa 17. júna 1426 už Erhard reprezentoval dozornú funkciu vonkajšej mestskej rady, tzv. „dvadsaťštvorky“, no pisár poznal, že to bol „náš starý (bývalý) richtár“.⁵⁰ Podobnú pozíciu v mestskej správe napokon zastával Erhard aj v nasledujúcom roku 1427 (dňa 19. mája), kedy bol opäť členom tohto dozorného orgánu mestskej rady.⁵¹ Tým sa vyčerpávajú všetky doklady o pôsobení Erharda Modrera v Trnave a v ďalšom období ho už nachádzame pôsobiť v Kremnici, čo bolo zaiste spôsobené aj politickými zmenami v krajine, no najmä ohrozením Trnavy zo strany husitov, ktorí mesto obsadili a držali vo svojej moci v rokoch 1432 až 1435.⁵²

Tzv. kremnické obdobie (1430 – 1434/1435) – pôsobnosť mimo Uhorského kráľovstva

Všetko však nasvedčuje tomu, že Modrerovci boli etablovaní v Kremnici už oveľa dlhšie, než sú konkrétne doklady o ich prítomnosti v tomto najvýznamnejšom banskom stredisku na našom území v tomto období. Nepriamo na to poukazuje už spomenutý doklad o istom Jánovi z Kremnici, ktorý v rokoch 1418 až 1420 býval v trnavskom podnájme priamo u Erharda Modrera, ako sa už uviedlo – možno sa domnievať, že išlo o obchodného partnera rodiny. Je inak pozoruhodné, že v uvedenom období v Trnave pôsobilo viacero Kremničianov, ktorými bol napríklad istý Henrich z Kremnice, ktorý v roku 1432 fundoval jeden z oltárov trnavského farského kostola⁵³ alebo Mikuláš

45 ŠA v Trnave, f. MG TT, L – 70.

46 MNL – OL, DL 17 354. Kamenný mlyn už v roku 1470 predal Erhardov vnuk Ondrej kastelánovi šintavského hradu Jurajovi z Bábu za 400 zlatých florénov; MNL – OL, DL 17 058.

47 Celú situáciu okolo vývoja zeme Parná a jej podrobnú analýzu porovnaj: RÁBIK, Vladimír. Trnavské panstvo. Sídliskový a správny rozsah Trnavy do polovice 13. storočia. In: ŽUFFOVÁ, Jaroslava (Ed.). *Pamiatky Trnavy a Trnavského kraja 15*. Trnava : Krajský pamiatkový úrad v Trnave, 2012, s. 3-10.

48 MKT 1394 – 1530, s. 261-262, č. 584.

49 MKT 1394 – 1530, s. 260-262, č. 581.

50 MKT 1394 – 1530, s. 262-263, č. 586.

51 MKT 1394 – 1530, s. 240, č. 589, 590.

52 Najnovšie: RÁBIK, V. *Trnava...*, s. 531.

53 MKT 1394 – 1530, s. 272, č. 626.

z Kremnice, dokonca člen trnavskej mestskej rady v roku 1436,⁵⁴ teda po odchode husitov z mesta. Medzi oboma mestami a tunajšími patricijskými rodmi boli teda bezprostredné a zaiste intenzívne kontakty, ktorých exponentami boli práve Modrerovci.

Erhard Modrer figuruje ako prísažný člen mestskej rady Kremnice, vedenej richtárom Petrom Opiczom už dňa 2. mája 1430.⁵⁵ Doklad pochádza z titulného zápisu novozaloženej kremnickej mestskej knihy. Je však otázne, či bol v tomto čase aj skutočne osobne v Kremnici prítomný pri tomto slávnostnom akte, pretože o dva mesiace neskôr sa Erhard objavuje v Ríme, kde na pápežskom dvore vybavuje viaceré žiadosti v prospech niektorých uhorských cirkevných záležitostí. Konkrétne dňa 14. júla 1430 predložil Rímskej kúrii niekoľko svojich žiadostí o udelenie odpustkov pre viaceré kostoly, konkrétne v Kremnici pre kaplnku sv. Ondreja, ktorú osobne fundoval a postaral sa o jej výstavbu, ďalej kostol Panny Márie a kaplnku sv. Jána Krstiteľa, ktorá už ležala za mestom „v poli“ – ide o dnešný kostol sv. Jána Krstiteľa v Kremnických Baniach, jeden z pomyselných stredov Európy. Podobne Erhard žiadal aj o udelenie odpustkov pre kaplnku sv. Michala v Bojniciach a kláštor sv. Kríža za Prievidzou a farský kostol sv. Martina v Bátovciach. Ako dáva tušiť pomerne ostrý prípis v pápežskej kancelárii k jednej zo žiadostí, Erhard sa ocitol aj v kontroverzii s pápežskou kúriou, pretože sa usiloval v Ríme získať od priekupníkov relikvie svätcov a vyviešť ich z Večného mesta do Uhorského kráľovstva. To mu však kúria dôrazne zakázala a pod hrozbou exkomunikácie mu ich prikázala odovzdať do františkánskeho kostola Panny Márie Pomocnice – Rotundy (dnešná Chiesa della Beata Vergine del Soccorso La Rotonda). Niet pochýb, že celý akt musel byť zo strany Erharda sprevádzaný aj dôsledným podaním príslušného vysvetlenia povereným kuriálnym úradníkom.⁵⁶ Angažovanie sa v cirkevných záležitostiach však opätovne poukazuje na Erhardovu vážnosť a isté postavenie v týchto kruhoch. Boli to však dobrodružné časy a najmä posledná rímska informácia

54 MKT 1394 – 1530, s. 273-274, č. 633.

55 MNL – OL, DL 274 522 (Stadtbuch, s. 15).

56 Città del Vaticano, Archivio Segreto Vaticano, I Registri delle Suppliche (Registra supplicationum), vol. 263, fol. 273r-v: „*Beatissime pater. Cum nuper pro divini cultus augmento devotus vester Erhardus Modrer laicus Strigoniensis diocesis, quendam capellam sub vocabulo Sanctiandree (!) in opido Cremnicz, dicte diocesis, de loci ordinarii consensu erigi et construi fecit ac ordinavit ad quam etiam incole et habitatores dicti opidi ac illarum parcium homines specialem gerunt devocionis affectum, quodque in suis structuris et edificijs plurimos habeat defectus, per cuius conservacionem proprie ipsis non suppetunt facultates, sed Christifidelium suffragia sint plurimum oportuna, ut ergo devocio ipsa tractu temporis suscipiat incrementum. Supplicat igitur Sanctitati Vestre dictus Erhardus, quatinus omnibus vere confessis et contritis ipsam capellam devote visitantibus et ad illam sive eius fabricam manus porrigentibus adiutrices in festis per cancellariam Sanctitatis Vestre dari consuētis quinque annos et totidem quadragenas de iniunctis peniis misericorditer relaxare, quodque indulgenciam huiusmodi tractu temporis non expirent concedere dignemini, cum clausulis oportunis.*

Item quatinus similem gratiam facientes pro ecclesia beate Marie in Cremnicz dicte diocese, cum clausulis oportunis.

Item quatinus similem gratiam facientes pro capella sancti Iohannis Baptiste sita in campo extra opidum Cremnicz dicte diocesis, cum clausulis oportunis.

Item beatissime pater. Cum prefatus Erardus (!) nonnullas sanctorum corporum reliquias et aliorum sanctorum reliquias seu reliquiarum particulas in cancellaria Sanctitati vestre declarandas in Alma Urbe ab emuolis acquisierit, dignetur ea Sanctitas Vestra Erh. (!) licenciam predictas reliquiarum particulas acquisitas et ab emuolis acquirendis similiter in cancellaria declarandis de ipsa Urbe ad partes suas Vngarie deportandi licenciam (!) concedere, non obstante inhibicionibus ac prohibicionibus et summarum fulminacionibus apostolicis et aliis contrariis quibuscunque.

Fiat quod statim restituit in ecclesia sancte Marie rotunde sub pena excomunicacionis ipso facto. O.

Datum Rome apud sanctos apostolos, pridie idus Iulii anno terciodecimo. Regesty uvedených žiadostí publikoval tiež: LUKSICS, Pál (Ed.). XV. századi pápák oklevelei. I. Budapest: Magyar Tudományos Akadémia, 1931, s. 258, č. 1416.

nás upozorňuje, že Erhard bol ich aktívnym dejateľom. Napokon aj nasledujúci doklad zaznamenáva Erharda mimo domácu krajinu, pretože v roku 1433 sa zdržiaval v Bazileji, kde sa v tom čase konal cirkevný koncil, riešiaci okrem iných záležitostí najmä dôležité teologické spory s predstaviteľmi husitov. Zastihol tam aj cisára Žigmunda, ktorému dňa 16. decembra uvedeného roku predložil sťažnosť kremnických mešťanov a obchodníkov na porušovanie mýtnych slobôd, voči čomu panovník vydal osobitný mandát. Pri tejto príležitosti sa dozvedáme, že kremnické posolstvo panovníkovi okrem Erharda pozostávalo aj z ďalšieho člena kremnickej meštianskej komunity (zrejme aj prísažného mešťana) istého Petra Slagawfa.⁵⁷ Pri svojom návrate z Bazileja sa dňa 26. januára 1434 obaja kremnickí predstavitelia zastavili v Mosonmagyaróvári, odkiaľ adresovali list bratislavskému magistrátu s informáciami o udalostiach na koncile, no aj o cisárskej korunovácii uhorského kráľa Žigmunda a o jeho plánovanom príchode do Uhorska a Bratislavy zvlášť.⁵⁸

Roky 1433 a 1434 predstavujú inak pre Erharda vrchol jeho spoločenského postavenia v Kremnici, pretože v roku 1433 zastával aj richtársky úrad⁵⁹ – je pravdepodobné, hoci sa to v Žigmundovom mandáte osobitne nespomína, že už aj v Bazileji bol práve v tejto pozícii kremnického richtára. Potom, čo husiti v júni 1432 obsadili Trnavu, sa teda ťažisko pôsobnosti Erharda Modrera a jeho rodiny presunulo načas do Kremnice, kde okrem spoločenských väzieb Modrerovci vlastnili aj významné majetky a nehnutelnosti. Daňový register mesta z rokov 1442 až 1443 totiž dokladá vlastníctvo viacerých domov a banských mlynov Modrerovcami. Mlyny sa nachádzali v tzv. Kolnerovej doline a za každý platili mestu daň vo výške štyroch zlatých. Súčasne vlastnili aj dom na najexponovanejšom mieste v meste, ktorým bolo námestie (in circulo).⁶⁰

Tzv. druhé trnavské obdobie (1438 – 1440)

Po odchode trnavskej husitskej posádky pod vedením Blažka z Borotína niekedy v marci apríli 1435 sa do mesta postupne vrátili viaceré významné nemecké patricijské rodiny. Patrila medzi nich aj rodina Erharda Modrera, no z existujúcich správ vyplýva, že v mestskej správe sa už nik z Modrerovcov ďalej neangažoval. Samotný Erhard sa objavuje v písomnostiach až v roku 1438 a z nich vyplýva, že v tomto období sa venoval už prevažne len duchovnejším záležitostiam. V uvedenom roku zastával pozíciu úradníka a správcu svetských záležitostí trnavských klarisiek, ktoré sa nachádzali v prísnej klauzúre. V tomto roku sa postupne postaral o obnovenie viacerých listín a privilégii na majetky trnavských klarisiek a súdne a daňové imunity kláštora a poddaných na ich majetkoch, ktoré počas husitskej nadvlády mesta utrpeli na platnosti.⁶¹ Zaiste práve niekedy v tomto období daroval farskému kostolu sv. Mikuláša aj sumu 100 zlatých, ktoré mali byť postupne vyplácané z úroku založenej základiny.⁶² Dňa 27. októbra 1439

57 ŠA v Banskej Bystrici, pracovisko Archív Kremnica, f. Magistrát mesta Kremnica, Tom. I, Fasc. 1, Nr. 33a: „fideles nostri Erhardus Moderer et Petrus Slagawf, cives civitatis Crempniciensis“.

58 MNL – OL, DL 43985.

59 ŠTEFÁNIK, Martin. Kremnica. In: LUKAČKA, Ján – ŠTEFÁNIK, Martin a kol. *Lexikon stredovekých miest na Slovensku*. Bratislava: Historický ústav SAV, 2010, s. 230.

60 FEJÉRPATAKY, László (Ed.). *Magyarországi városok régi szamadaskönyvei*. Budapest: Magyar Tudományos Akadémia, 1885, s. 626-627.

61 MNL – OL, DL 1534; 13 144 a 5209: „officialis et administrator temporalium sanctemonialium abbatisse et conventus monasterii beate virginis Marie in civitate Tirnaviensis“.

62 RÁBIK, Vladimír. Kniha farských účtov trnavského farára Václava z roku 1471. In: DOBROTKOVÁ, Marta (Ed.). *Studia historica Tyrnaviensia IV: K životnému jubileu prof. PhDr. Jozefa Šimončíča*, CSc. Trnava: Fakulta

napokon Erhard v prítomnosti trnavského farára Mikuláša spísal závet, v ktorom poručil svoje majetky a hotovosť 500 zlatých, no najmä dom na Františkánskej ulici (ulici sv. Jakuba) so všetkým príslušenstvom a tiež Kamenný mlyn svojmu synovi Pavlovi a manželke Anne. O tejto transakcii sa však dozvedáme až v udalosti, ktoré nastali po smrti uhorského kráľa Albrechta Habsburského. Erhard a rodina Modrerovcov sa totiž postavila za nároky kráľovnej vdovy Alžbety a jej maloletého syna Ladislava, neskoršieho kráľa Ladislava V., na uhorský trón, čím sa dostali do sporu so stúpenkami Vladislava I. a do kráľovej nepriazne. Ten preto nariadil zhabať všetky majetky Erhardovej manželky – vdovy Anny a ich syna Pavla a daroval ich svojim prívržencom Imrichovi Feketemu z Cserháthalápu (Halápovce) z Novohradskej župy a Šimonovi z Čenizu (zaniknutá dedina pri Hodejovci v Gemeri). Vdova Anna však voči tomu dôsledne protestovala a odmietla sa ich v Trnave vzdať. Zdá sa, že v jej pozícii ju podržal aj trnavský magistrát, ktorý celú záležitosť pozdržal na svojom mestskom súde a robil obštrukcie kráľovským úradníkom. Panovník napokon v októbri 1440 povolil, aby si Anna podržala trnavské majetky a dom na Františkánskej ulici až do doby, kým jej obaja noví vlastníci nevyplatia sumu 500 zlatých.⁶³

V roku 1440 teda už bol Erhard Modrer mŕtv, no ten svojim pôsobením pripravil cestu k ďalšiemu spoločenskému pozdvihnutiu rodu Modrerovcov. Ten dosiahol svoj vrchol v osobe Erhardovho syna a dediča Pavla, ktorý sa stal verným stúpencom kráľovnej Alžbety a jej neplnoletého syna kráľa Ladislava Pohrobka. Jánovi Jiskrovi, ktorý v Uhorsku obhajoval záujmy kráľovnej a mladého kráľa, dokonca poskytol podporu vo výške 6900 zlatých na vyplatenie žoldnierskeho vojska. Jiskra mu za to v roku 1442 zálohoval panstvo Veľká Ida na dnešnom východnom Slovensku⁶⁴ a vymenoval ho za jeho kapitána. V rokoch 1440 až 1441 zastával aj funkciu kremnického richtára.⁶⁵ V osobe Erhardovho syna Pavla, ktorý bol neskôr za svoje zásluhy povýšený do šľachtického stavu (stalo sa tak niekedy pred rokom 1447),⁶⁶ teda napokon dosiahol tento trnavský rod najvýznamnejšie spoločenské postavenie a prestíž.

Záver

Stredoveká uhorská spoločnosť prechádzala v priebehu 15. storočia významnými spoločenskými zmenami, ktoré mnohým priniesli nové možnosti spoločenského uplatnenia. Týkalo sa najmä obyvateľov uhorských miest, ktorí v predchádzajúcom storočí získali pomerne veľkú nezávislosť na všetkých mocenských a vlastníckych štruktúrach v štáte a práve v 15. storočia završujú svoj vývoj v podobe plne emancipovaných urbánnych sídlisk s naakumulovaným tak mocenským ako aj hospodárskym potenciálom. To všetko veľmi dobre vidieť práve pri minucióznom výskume uplatnenia sa jednotlivcov, pochádzajúcich z takéhoto prostredia, čím sa nám uvedené historické procesy konkretizujú. Modelovým príkladom uvedeného je práve osud a príbeh pôvodne trnavského mešťana Erharda Modrera, ktorého predkovia sa významne uplatnili pri mestskom for-

humanistiky Trnavskej univerzity, 2004, s. 307, č. 288.

63 ŠA v Trnave, f. MG TT, L – 70.

64 MNL – OL, DL 13 690: „*considerantes fidele obsequium famosi Pauli Modrer tunc temporis iudicis civitatis Crempnicz, nobis tempore opportunitatis et ingeniis necessitatibus largiflue impensis*“.

65 ŠTEFÁNIK, M. *Kremnica...*, s. 230.

66 MNL – OL, DL 14 058: „*nobilis et famosus Paulus Modrer capitaneus castris Nagyda, fautor, amicus et fidelis noster dilectus, qui nobis ab agnitione sua, qua eum cognovimus, semper in omnibus fidelissimus inventus extitit et repertus, sepeius non solum corpus, sed et suam substantiam pecuniarum, toto suo posse et magisquam quandoque valuit, nobis nomine et in persona (...) Ladislai regis (...) impendit*“.

movaní Modry a aj v správe Trnavy a Kremnice, v tom čase najpoprednejších uhorských miest. Položili tým základ pre ďalší spoločenský vzostup celej rodiny, čo samotnému Erhardovi Modrerovi umožnilo nielen zastávať tie najvýznamnejšie funkcie v mestskej správe Trnavy a neskôr aj Kremnice, ale aj exponovať sa za hranicami Uhorského kráľovstva. Príklad Erharda Modrera je zároveň dokladom spoločenského vzostupu meštianskych elít až medzi najvyššie spoločenské vrstvy, ktoré boli reprezentované uhorskou šľachtou.

Príloha

Itinerár Erharda Modrera

Dátum	Lokalita	Funkcia (pozícia)	Prameň
1418	Trnava	prísazný, štvrtník	MKT 1394 – 1530, č. 214
1419 – 1420	Trnava	dlžník	MKT 1394 – 1530, č. 942
1421 (26. 4.)	Trnava	prísazný	MKT 1394 – 1530, č. 222
1422 (6. 9.)	Trnava	Prísazný a prokurátor trnavských klarisiek	MNL – OL DL 11 255; ZsO IX., č. 959
1424 (26. 4.)	Trnava	richtár	MKT 1394 – 1530, č. 579
1425 (20. 12.)	Trnava	richtár	MKT 1394 – 1530, č. 584
1426 (17. 6.)	Trnava	člen vonkajšej mestskej rady	MKT 1394 – 1530, č. 586
1427 (19. 5.)	Trnava	člen vonkajšej mestskej rady	MKT 1394 – 1530, č. 589, 590
1430 (2. 5.)	Kremnica	prísazný	MNL – OL, DL 274 522 (Stadtbuch, s. 15)
1430 (14. 7.)	Rím	suplikant (prosebník)	Archivio Segreto Vaticano, I Registri delle Suppliche (Reg. suppl.), vol. 263, fol. 273r-v
1433	Kremnica	richtár	ŠTEFÁNIK, Kremnica, s. 230
1433 (16. 12.)	Bazilej	vyslanec mesta u cisára	ŠA v Banskej Bystrici, pracovisko Archív Kremnica, f. Magistrát mesta Kremnica, Tom. I, Fasc. 1, Nr. 33a
1434 (26. 1.)	Mosonmagyaróvár	-	MOL – OL DL 43 985
1438 (21. 3.)	Trnava	svetský prokurátor trnavských klarisiek	MNL – OL, DL 1534; 5209
1438 (10. 9.)	Trnava	svetský prokurátor trnavských klarisiek	MNL – OL, DL 13 144
1439 (27. 10.)	Trnava	testátor	ŠA v Trnave, f. MG TT, Listiny – 70
1440 (22. 10.)	-	nebohý	ŠA v Trnave, f. MG TT, Listiny – 70

ZOZNAM ARCHÍVNÝCH FONDŮV

- Città del Vaticano, Archivio Segreto Vaticano, I Registri delle Suppliche (Registra supplicationum), vol. 263
 Magyar Nemzeti Levéltár – Országos Levéltára, Diplomatikai Levéltár
 Magyar Nemzeti Levéltár – Országos Levéltára, Diplomatikai Fényképgyűjtemény
 Štátny archív v Banskej Bystrici, pracovisko Archív Kremnica, fond Magistrát mesta Kremnica
 Štátny archív v Bratislave, pracovisko Archív Modra, fond Magistrát mesta Modra, listiny
 Štátny archív v Trnave, fond Magistrát mesta Trnava, Listiny
 Štátny archív v Trnave, fond Magistrát mesta Trnava, Rationes camerae III/1

ZOZNAM PRAMENNÝCH EDÍCIÍ

- BLAZOVICH, László – GÉCZI, Lajos (Eds.). *Anjou-kori Oklevéltár. Documenta res Hungaricas tempore regum Andegavensium illustrantia X. 1326*. Budapest; Szeged, 2000, 502 s.
 BORSA, Iván – TÓTH, C. Norbert (Eds.). *Zsigmondkori oklevéltár IX. (1422)*. Budapest : Magyar Országos Levéltár, 2004, 717 s.
 BRANDL, Vincenz (Ed.). *Codex diplomaticus et epistolaris Moraviae. Urkunden-Sammlung zur Geschichte Mährens. IX*. Brünn : Verlag des mährischen Landes-Ausschusses, 1875, 416 s.
 FEJÉR, Georgius (Ed.). *Codex diplomaticus Hungariae ecclesiasticus ac civilis*. Tom. IX, vol. 4. Budapestini : Typis Typogr. Regiae universitatis Ungaricae, 1834, 686 s.
 FEJÉRPATAKY, László (Ed.). *Magyarországi városok régi szamadaskönyvei*. Budapest : Magyar Tudományos Akadémia, 1885, 682 s.
 JUCK, Lubomír (Ed.). *Výsady miest a mestečiek na Slovensku I. (1238 – 1350)*. Bratislava : Veda, 1984, 199 s.
 LUKCSICS, Pál (Ed.). *XV. századi pápak oklevelei. I*. Budapest : Magyar Tudományos Akadémia, 1931, 317 s.
Magyar Zsidó Oklevéltár. Munumenta Hungariae Judaica. I. 1092 – 1539. Budapest : Izr. Magyar Irodalmi Társulat, 1903, 524 s.
 MARSINA, Richard (Ed.). *Codex diplomaticus et epistolaris Slovaiae. II*. Bratislavae : Archivum civitatis capitalis Slovaciae, 1987, 608 s.
 NEUMANN, Tibor – TÓTH, C. Norbert (Eds.). *Zsigmondkori oklevéltár IX. (1424)*. Budapest : Magyar Országos Levéltár, 2009, 747 s.
 RÁBIK, Vladimír. *Kniha farských účtov trnavského farára Václava z roku 1471*. In: DOBROTKOVÁ, Marta (Ed.). *Studia historica Tyrnaviensia IV : K životnému jubileu prof. PhDr. Jozefa Šimončíča, CSc*. Trnava : Fakulta humanistiky Trnavskej univerzity, 2004, s. 257-319.
 RÁBIK, Vladimír (Ed.). *Mestská kniha Trnavy (1392 / 1393) 1394 – 1530*. Trnava : Filozofická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave, 2008, 399 s.
 RÁBIK, Vladimír. *Mestská kniha príjmov Trnavskej farnosti sv. Mikuláša z roku 1495*. Trnava : Filozofická fakulta Trnavskej univerzity, 2006, 368 s.
 SEDLÁK, Vincent (Ed.). *Regesta diplomatica nec non epistolaria Slovaciae. II*. Bratislavae : Sumptibus Academiae Scientiae Slovacae, 1980, 634 s.
 SEDLÁK, Vincentius (Ed.). *Monumenta Vaticana Slovaciae. Tomus I. Rationes collectorum pontificiorum in annis 1332 – 1337*. Romae; Trnavae : Institutum Slovacum historicum in Roma apud Universitatem Tyrnaviensem, 2009, 234 s.
 WENZEL, Gusztáv (Ed.). *Codex diplomaticus Arpadianus continuatus. Arpádkori új okmánytár XII*. Pest : Egenberger Ferdinand M. akadémiai könyvárúsnál, 1874, 707 s.
 ZIEGLER, Arne (Ed.). *Actionale protocollum. Das älteste Stadtbuch von Bratislava / Preßburg aus den Jahren 1402 – 1506*. Bratislava : Múzeum kultúry karpatských Nemcov, 1999, 374 s.

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

- BARTL, Július. *Mestské knihy na Slovensku a problémy ich štúdia*. In: ŠIMONČIČ, Jozef (Ed.). *Studia historica Tyrnaviensia III*. Trnava : Katedra histórie Fakulty humanistiky Trnavskej univerzity, 2003, s. 225-239.

- BLÁHOVÁ, Marie. Pragmatická písemná kultura. In: HOJDA, Zdeněk – PÁTKOVÁ, Hana (Eds.). *Pragmatické písemnosti v kontextu právním a správním. Opera Facultatis philosophicae Universitatis Carolinae Pragensis*. vol. VI. Praha : Univerzita Karlova v Praze; Vydavatelství TOGGA, 2008, s. 15-28.
- DVORÁKOVÁ, Daniela. Modra. In: LUKAČKA, Ján – ŠTEFÁNIK, Martin a kol. *Lexikon stredovekých miest na Slovensku*. Bratislava : Historický ústav SAV, 2010, s. 273-286.
- HORVÁTH, Vladimír. *Bratislavský topografický lexikón*. Bratislava : Tatran, 1990, 408 s.
- KONVIČNÁ, Jana. Opavští Přemyslovci. In: SOMMER, Petr – TŘEŠTÍK, Dušan – ŽEMLIČKA, Josef (Eds.). *Přemyslovci – Budování českého státu*. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2009, s. 318-327.
- KUCHARSKÁ, Veronika. *Ducissa : Život kňazažnej Hedvivy v časoch Jagelovcov. Libri historiae Slovaciae. Monographiae XII*. Bratislava : Post Scriptum, 2014, 245 s.
- LEHOTSKÁ, Darina et al. *Inventár stredovekých listín, listov a iných príbuzných písomností*. Praha : Archívna správa Ministerstva vnútra, 1956, 623 s.
- LEHOTSKÁ, Darina. Vývoj mestského práva na Slovensku. In: *Historica – Sborník Filozofickej fakulty Univerzity Komenského 10*. Bratislava : FF UK, 1959, s. 65-114.
- LUKAČKA, Ján. Majetky šľachticov z Lefantoviec v širšom okolí Trnavy v stredoveku. In: *Studia historica Tyrnaviensia IV*. Trnava : Katedra histórie Fakulty humanistiky Trnavskej univerzity v Trnave, 2004, s. 39-46.
- RÁBIK, Vladimír. „Comes Andreas fidelis villicus noster de Byzterchebana“. K počiatkom mesta Banská Bystrica. In: NAGY, Imrich – GRAUS, Igor (Eds.). *Mínulosť a prítomnosť Banskej Bystrice I*. Banská Bystrica : Katedra histórie FHV UMB; Štátna vedecká knižnica v Banskej Bystrici, 2005, s. 32-45.
- RÁBIK, Vladimír. Diplomatická činnosť mesta Trnavy do konca 14. storočia. In: DOBROTKOVÁ, Marta (Ed.). *Studia historica Tyrnaviensia VIII : Vybrané problémy slovenských dejín*. Trnava : Filozofická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave, 2009, s. 88-102.
- RÁBIK, Vladimír. K typológii najstarším mestských kníh na Slovensku na príklade mestskej knihy Trnavy z rokov 1394 – 1530. In: *Ústecký sborník historický. Supplementum 1 : Stav a perspektívy zprístupňování středověkých a raně novověkých městských knih*. Ústí nad Labem : Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem; Filozofická fakulta Univerzity Karlovy; Archiv hlavního města Prahy, 2010, s. 117-124.
- RÁBIK, Vladimír. Mestská správa Trnavy v stredoveku. In: *Historické štúdie 47*. Bratislava : VEDA, 2013, s. 47-71.
- RÁBIK, Vladimír. Richtári Trnavy v stredoveku IV. V období prosperity (1413 – 1432). In: *Novinky z radnice*, 2011, roč. 21, č. 11-12, s. 17-19.
- RÁBIK, Vladimír. Trnava. In: LUKAČKA, Ján – ŠTEFÁNIK, Martin a kol. *Lexikon stredovekých miest na Slovensku*. Bratislava : Historický ústav SAV, 2010, s. 523-551.
- RÁBIK, Vladimír. *Trnavas / Tyrnaus mittelalterliche Stadtbücher*. Trnava : Filozofická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave, 2013, 193 s.
- RÁBIK, Vladimír. Trnavské panstvo. Sídliškový a správny rozsah Trnavy do polovice 13. storočia. In: ŽUFFOVÁ, Jaroslava (Ed.). *Pamiatky Trnavy a Trnavského kraja 15*. Trnava : Krajský pamiatkový úrad v Trnave, 2012, s. 3-10.
- RÁBIK, Vladimír. Trnavský špitál Svätého Kríža v stredoveku. In: FIALOVÁ, Ivana – TVRDOŇOVÁ Daniela (Eds.). *Od špitála k nemocnici. Zdravotníctvo, sociálna starostlivosť a osveta v dejinách Slovenska*. Bratislava : Slovenský národný archív, 2013, s. 40-47.
- RÁCZ, György. *Mohácsi előti oklevelek*. [CD-ROM]. Budapest, s. a.
- ROHÁČ, Juraj. Najstaršia trnavská mestská kniha. In: RAGAČOVÁ, Júlia (Ed.). *Diplomatická produkcia v stredovekom meste*. Bratislava : Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky, 2005, s. 129-138.
- ROHÁČ, Juraj. Stredoveká Trnava. In: ŠIMONČIČ, Jozef (Ed.). *Dejiny Trnavy I*. Trnava : Mesto Trnava, 2010, s. 35-124.
- SEDLÁK, Vincent. Najstaršie osídlenie Trnavy a okolia. In: ŠIMONČIČ, Jozef (Ed.). *Trnava 1988*. Bratislava : Obzor, 1991, s. 10-20.

- ŠTEFÁNIK, Martin. Kremnica. In: LUKAČKA, Ján – ŠTEFÁNIK, Martin a kol. *Lexikon stredovekých miest na Slovensku*. Bratislava : Historický ústav SAV, 2010, s. 217-241.
- WERTNER, Mór. *Grafen von St. Georgen und Bösing : Genealogische Studie*. Wien : Druck von Carl Gerold's Sohn, 1891, 94 s.
- ŽUDEL, Juraj – DUBOVSKÝ, Ján a kol. *Dejiny Modry*. Modra : Mesto Modra, 2006, 688 s.